

In gesprek met Frank van Aken en Eva-Maria Westbroek

Een multimediale en muzikale kennismaking

door Pieter van den Hout

Het jubileumprogramma naar aanleiding van het 55-jarig bestaan van het Wagnergenootschap op 6 juni 2016 bestond voor de pauze uit de lustrumtoespraak van voorzitter Leo Cornelissen en het Stipendiatenconcert 2016, en na de pauze uit het langverwachte gesprek met het zangersechtpaar Frank van Aken en Eva-Maria Westbroek. Terwijl hond Ruby van de operazanger en –zangeres ergens aan de kant van de zaal rustig ligt te slapen, klinkt voor het gesprek begint muziek: het slot van de eerste akte van *Die Walküre* met Frank van Aken als Siegmund en Eva-Maria Westbroek als Sieglinde, in 2010 live opgenomen in Oper Frankfurt.

Frank en Eva-Maria in Splendor

Na het slotakkoord van de akte heet gespreksleider Leo Cornelissen het echtpaar zeer van harte welkom. De afspraak liep al lang en het is zeer spijtig dat Jellie Boll, die het contact voor deze avond heeft gelegd, er vanwege ziekte helaas niet bij kan zijn. Maar hij is blij dat de beide zangers er nu zijn want ze hebben allebei een druk, vol bezet leven. Frank van Aken zong de afgelopen week nog in Boedapest in de opera *Lear* van de Duitse componist Aribert Reimann (geboren 1936). Hij zingt wel vaker in moderne werken, ook van bijvoorbeeld Karl Amadeus Hartmann (1905-1963). Frank merkt op dat er eigenlijk een heel tijdvak ontbreekt in de opera's die opgevoerd worden. 'Er komen helaas niet veel moderne werken aan bod. De muziek van Reimann was moeilijk te leren. Het was ook een moderne regietheaterproductie en tijdens de repetities dachten we: Wat moet dit worden? Toch kwam het stuk goed aan bij het publiek.' Eva-Maria: 'Ik ben naar alle voorstellingen gegaan en vond het prachtig.'

Hoe kom je in zo'n vakgebied terecht?

Eva-Maria wilde vroeger jazz zingen, maar toen ze naar een zangjuf ging, zei die dat ze opera zou moeten gaan doen. 'Ik ben toen gaan luisteren naar Verdi's *La Traviata* in een schitterende uitvoering met Tebaldi en dat was het helemaal voor me.'

Frank: 'Ik heb voorgezongen op een muziekschool. Ik wilde tenor zijn en dacht dat dat het helemaal was. Mijn stembanden zijn gemeten, waarna ik te horen kreeg dat ik een lage tenor was en dat de stem zich eerder in de hoogte dan in de laagte zou ontwikkelen. Iemand anders zei mij echter dat ik bariton was, wat ik heel vervelend vond. Tenoren hebben immers de mooiste rollen in het operavak.'

Eva-Maria is niet alleen een groot Wagnervertolkster, ze is ook zeer gesteld op de rollen in Puccini-opera's. Wat trekt je in zijn werk het meeste aan?

'Voor mij is Puccini puur emotie. Ik moet er van huilen, het is één tranendal!'

Hoe is dat voor jullie als zangers? Je mag je op de Bühne toch niet aan je emoties overgeven?

Eva-Maria: 'Ik kan mij goed herinneren, toen ik voor het eerst Sieglinde in *Die Walküre* deed, met Simon Rattle. De derde akte, het afscheid van Wotan, was ongelooflijk... De hele repetitie was ik één snottebel. Ook Rattle was zeer geroerd. Maar als je zingt kan dat niet. Dan concentreer je je op de uitvoering. Ik heb het ook wel eens gehad in *Jenufa* van Leoš Janáček, een van de verschrikkelijkste verhalen in de operaliteratuur. Ik moest er toen weken over doen voordat ik die zinnen kon zingen.'

De kracht van een operazanger is natuurlijk dat die zich geheel in diens rol inleeft?

Eva-Maria: 'Ja, oké, maar dan niet huilen. Ik heb les gehad van een oude diva, die mij zei dat ze na elke voorstelling in tranen was: "Mascara was not proof!"'

Vervolgens werd van Die Walküre van de New Yorkse Metropolitan Opera uit 2011 de passage uit de derde akte vertoond waarbij Eva-Maria als Sieglinde afscheid neemt van Brünnhilde en met de stukken van het zwaard weglucht voor Wotan: “Nicht sehre dich Sorge um mich” met daarin de mooiste muziek van de Ring met het Erlösungs-Motiv: “Du hehrstes Wunder!”.

Eva-Maria: ‘Ja die prachtigste muziek. Zo emotioneel. Elke

keer weer is het heel spannend als je daar staat. Het is ook een geweldige zaal. Je ziet de achterkant van de zaal niet eens.’

Frank: ‘Een zaal van 4000 plaatsen! Ongekend! Ik moest er invallen voor Jonas Kaufmann, maar ik weet er niet veel meer van. Je zit in een flow, zo gaat dat.’

Als intermezzo laat Leo YouTubebeelden zien van Puccini’s *Tosca* van de Wiener Staatsoper met Eva-Maria’s regelmatige tegenspeler Jonas Kaufmann. Het verhaal is dat Cavaradossi/Kaufmann vanwege ongekend succes zijn aria ‘E lucevan le stelle’ moest bisseren tot groot ongenoegen van Tosca/Angela Gheorghiu. Die weigerde daarna op tijd op te komen en liet bewust de volle zaal en Kaufmann op het toneel op haar wachten. Die wachtte – met humor richting het publiek – in lijdzaamheid haar te late opkomst af. Daarna pakten beiden in volledige professionaliteit de draad weer op. Eva-Maria meldde dat zij ook wel eens had meegemaakt dat een zanger niet op tijd opkwam en gewoon in de coulissen bleef staan omdat die de oproep via de intercom niet had gehoord.

Vorige maand hadden we dirigent Antony Hermus te gast die uitvoerig de voor- en nadelen van het Duitse systeem van stadtheaters schilderde. Ook jullie hebben heel veel in Duitsland opgetreden. Wat zijn jullie ervaringen met dat Duitse theatersysteem?

Eva-Maria: ‘Ik heb daar heel fijne ervaringen gehad. In heel veel steden heb je daar theaters, van Coburg tot Siegen, tot Stuttgart. Het is fantastisch dat zoveel mensen daar naar het theater gaan.’

Frank: ‘Een prima leerschool, maar vergis je niet: met zoveel uitvoerende kunstenaars is het ook een heel hard systeem. Wel hebben ze het er in toenemende mate moeilijk door het moderne regietheater. Mensen blijven daarvan weg. Als het publiek een bekende opera niet meer herkent, blijft het weg. Er is ook veel moderne muziek waar niemand meer heen wil.’

Eva-Maria: ‘De moeilijkheid is ook dat je bij dat moderne regietheater soms wordt tegengewerkt in je emoties.’ Frank: ‘Soms worden er ook teksten geschrapt en wordt zelfs de muziek veranderd.’

Leo: *In het moderne regietheater worden soms kunsten of inspanningen van de zanger gevraagd die helemaal niet kunnen... Ik denk bijvoorbeeld aan de Ring van Castorf in Bayreuth, waarbij de Siegfried constant over torenhoge rotsen moest klauteren terwijl hij zong.*

Eva-Maria: ‘Ik houd van harmonie en probeer dan met de regisseur te praten, maar dat kan soms niet en dan wordt het heel vervelend.’

Er zijn maar weinig zangers die zich, zoals jullie, aan Tristan und Isolde wagen. Het geldt als een erkend lastige opera, de Mount Everest onder de opera’s. Wat maakt die opera zo moeilijk?

Eva-Maria: ‘Voor mij ligt de moeilijkheid vooral in de lengte en de intensiteit, en ook daarin dat Isolde in het begin zo kwaad is. Dat vorm te geven. Het is echt een verschrikkelijk zware rol.’

Frank: ‘De rol van Tristan is geschreven in uitputting, maar daarin schuilt ook het mooie. Het is een echte ‘tour de force’, ook voor het orkest. In de rol van Tristan beleef je veel koortsachtige momenten. De laatste akte is een uitputtingsslag.’

Eva-Maria: ‘Het stopt nooit en dat maakt het mentaal ook heel zwaar. Al die akkoorden die maar niet oplossen. Het is ook heel zwaar om de muziek te interpreteren. Na zo’n uitvoering ben je echt kapot.’

Vervolgens laten Frank en Eva-Maria het Vorspiel tot *Tristan und Isolde* horen van een heel bijzondere uitvoering uit 1951 uit Carnegie Hall door het New York Philharmonic Orchestra onder leiding van Victor De Sabata.

Nu is het 2016. Wat staat er nu op jullie programma waar wij jullie hier kunnen horen?

Frank: 'Hier in Nederland staan wij komend voorjaar 2017 beiden in *Wozzeck*.'

Eva-Maria: 'Ik zing in oktober de titelrol in Puccini's *Manon Lescaut* en eind deze maand zing ik in het Jubileumconcert van De Nationale Opera.'

Vervolgens klinkt Frank in Siegmunds lange monoloog 'Ein Schwert verhiess mir der Vater' uit de eerste akte van *Die Walküre*; een uiterst recente, clandestiene opname gemaakt op 8 mei jl. vanaf het derde balkon in de Frankfurter Oper.

Hoe krijgt een zanger dat 'Wälse! Wälse!' uit zijn lijf?

Frank: 'Dat is een 'oer-iets': je moet er aan de ene kant helemaal scherp bij zijn, maar je aan de andere kant ook helemaal laten gaan' en demonstreert dat vervolgens even.

Leo geeft de aanwezigen in de zaal de gelegenheid tot het stellen van vragen.

Een van hen is teleurgesteld in de regiekeuze voor de opera *Manon Lescaut* die De Nationale Opera voor oktober op het programma heeft staan en vraagt of een van de zangers daarover iets kan zeggen.

Eva-Maria: 'Ik ken regisseuse Andrea Breth. Mijn eerste ervaring met haar in Bedrich Smetana's *Die Verkaufte Braut* was goed. Zij werkt nu niet met moderne kleding, maar met rococokleding, een beetje Fellini-achtig. Ik heb er alle vertrouwen in en kijk er naar uit.'

Een aanwezige vraagt aan Frank of het allemaal goed lukte toen hij in de New Yorkse Metropolitan Opera zo onverwacht voor Kaufmann moest invallen in *Die Walküre*?

Frank: 'Ik kan mij er weinig van herinneren. Wel vond ik het leuk om mee te maken. Ik had de zaal nog niet eerder gezien en ik moest ook uitkijken met de decors. Die gigantische toneelmachine. Dat was nog gevaarlijk ook. Als je zoiets doet, red je de show, maar ik kan mij er weinig van herinneren.'

Een aanwezige merkt op dat hij Eva-Maria Westbroek als Isolde heeft gezien in Dresden, maar ook in Baden-Baden. Hij zag in Baden-Baden een heel andere Isolde dan in Dresden.

Eva-Maria: 'In Dresden was het een oude productie, de regie (regisseur Marco Arturo Marelli) was statisch. De regie in Baden-Baden (regisseur Mariusz Trelński) was heel moeilijk, maar wel leuk. Als alles anders is, ga je ook anders bewegen. De regisseur in Baden-Baden wilde per se dat we nooit alleen maar stonden en zongen.'

Leo: *Wat ensceneringen betreft: ik heb altijd een hekel aan auto's op het toneel. Ik vind dat fantasieloos. Toch heb ik er twee keer enorm om gelachen, beiden hier bij DNO. De eerste keer in Donizetti's L'elisir d'amore met Bryn Terfel en de tweede keer in Puccini's La Fanciulla del West, najaar 2009. Met de overweldigende beelden van de derde akte van deze opera, met een stralende Eva-Maria in de hoofdrol, sluit ik af.*

Ik bedank jullie zeer voor het gesprek en wens jullie heel veel succes!

Frank krijgt een magnum champagne en Eva-Maria een mooie sjaal en verder ontvangen zij twee Wagnerboeken: het verslag van het Wagnercongres van najaar 2013 en 'Geschriften over eigen werk' uit de reeks van Philip Westbroeks Wagnervertalingen.

Het zangerspaar is ingenomen met de goede gaven en dankt ook de stipendiaten voor het concert dat zij gaven voor de pauze en ook Jellie Bol, zonder wie deze mooie avond niet had plaatsgevonden.